

VATERLAND

KALAPIS RÓKUS

A postás képeslapot hozott aznap. Rajta a sidneyi operaház fényképe, talán azért is, hogy ne kelljen sokáig találgatni, ki küldte. Hermann egyre több ilyen képeslapot kap kézhez az utóbbi időben. Remek az élet – írják –, pénz elegendő, angolpázsit, medence, kocsi kettő, a gyerek most indul iskolába – gyere ki te is.

Észre sem vette, mikor lelke könnyedén kilibbent az orrán, és egy vékony ezüstszálon tartva kapcsolatát a testtel, elsietett falon-üvegen át, hogy látéleletet tartson a világ sík darabkája, a szülőföld felett. Mikor kijutott a városból, egy dombra ereszkedett, mely állítólag török kincset rejtett, mint a hiedelem szerint minden halom a nagy síkságon. A részeges temetőcsősz éjszakai kalandozásai során lidércfényt látott lobogni tetején, és hallani vélte a veszendő lelkek sóhajtását, amit később esküvel is hajlandó volt alátámasztani a kocsmában két féldeci között.

A domb oldalában akácok bólogattak, s meglehet, hogy mondani is akartak valamit, de a lélek nem törődött velük. Jobban szerette a tölgyeket, fenyveseket, ilyen az élet, manapság már a lélek sem ideális. A távolban ugattak a kutyák, a szél pedig esti harangszót hurcolt magával a tömzsi, pléhtetős templomtoronyból. Lerakta terhét a lélek lába elé, majd virgoncan port ragadott fel a földek közt kígyózó földes útról, mire a lélek köhögni kezdett, és továbbállt. Jöcskán besötétedett már, odafent a magasban semmi sem mozdult, még denevér sem cikázott a szunnyadó mezők páráit hordozó levegőben.

A falu ugyanolyan volt, mint a többi, hosszan elnyúlva az országút két oldalán, középen templom, iskola, két kocsmá, bolt. Mozdulatlan és csendes, jelentéktelen. Ha elnyelné a föld, talán senki sem venné észre, ami nem újdonság. Akár az egész kisdud Vaterlandot is elnyelhetné a földanya, az sem keltene túl nagy feltűnést. Esetleg éhen halna valaki egy kicsit, s közben sajnálná a nagy darab zsíros termőföldet, melyen olyan szépen termett a tök.

A lélek ötletszerűen leereszkedett az egyik udvarra – kisebbfajta repülőternek is megtette volna, faluhelyen ismeretlen a helyszűke –, elhessegette az acsarkodó ebet, és a szárnyasok ürülékét kerülgetve eljutott a téglával kirakott utacskára, mely levezetett egészen a kert kezdetét jelző, dróthálóból és néhány lécből összetákolt kapuig. A disznóolat még a sötétben sem kellett keresni, helyzetét mindennél pontosabban meghatározta tömény bűze, térben és időben egyaránt. A lélek a bűzhullámokkal ellentétes irányba indult el – már természetéből következően is –, amerre az utcára nyíló kaput sejtette. Nyugodt ballagásában pálinkaillat akasztotta meg, aminek nem képes ellenállni egyetlen bácskai lélek sem. Miután belépett a hanyagul házhoz ragasztott helyiségbe, az menten kivilágosodott, és a lélek a saját anyagtalan testéből áradó fényben jól körülnézhetett.

A határozottan érett ringlópálinkára utaló illat a sarokban álló, két testes demizson előtt felcsillanó vagy négytenyényi tócsából áradt, ami váratlan vendégekre engedett következtetni. Siethetett a gazda, túltöltötte az üveget, vagy megcsúszott kezében a tölcsér. A lélek őszintén sajnálta, hogy nem hozta magával a testet, mely nemcsak lakásnak volt meglehetősen kényelmes, hanem pálinkatárolásra is kiválóan megfelelt. Ám aztán csak sóhajtott egyet, mert eszébe jutott, hogy amilyen ostoba, úgysem mert volna idáig elmerészkedni a kutya miatt.

Tekintetével végigkutatatta a helyiséget: ócska asztal, három vén hokedli, tompán fénylő pálinkafőző kazán, csövén a pókok nyári lakával, és a falon fészület, ki tudja, hogyan, ki tudja, honnan, ki tudja, miért. A Megváltó egykor fehér gipsztestét igencsak befogta már a por, a korom, mintha egy korhely, mosdatlan Jézust feszítettek volna meg, ami nem is volna meglepő: csupa esendő Megváltó termett ezen a tájon, borotvátlan, sötét gyöngyszemek, szíjjelszóródva a porban, sárban, elkeveredve a korpa között. A lélek átdugta fejét a falon, majd sarkon fordult. Nem érdekelte az éléskamra.

A konyhában nagy volt a világosság, három férfi ült az asztalnál, beszélgettek, poharaztak. Hátuk mögött, az ágyon a ház asszonya sült szalonnát evett, és nézte a televíziót. Eszegetésében volt valami áhítatos, minden mozdulatában ott lappangott az étel alázatos tisztelete, melyből századokig – a sors fintoraként – oly kevés volt a bőven termő síkságon. Úgy ette az egyszerű eledelt, mint ahogyan az öregasszonyok imádkoznak téli éjszakákon, behúzódva a kék csikos dunna alá, csendesen és gondosan, nehogy az úristen elszalassza egyetlen szavukat is. Az eresz alatt halkán fészkelődtek álmukban a verebek, senki sem hallotta meg, mikor a lélek könnyed füttyenéssel ismét a levegőbe emelkedett. Az országút vonalát követve repült, ami nem volt butaság, mert az utak a Vaterlandban is vezetnek valahová.

A kisváros előtt, tisztán látszottak már fényei, felbukkant a néhai bárók

vadászcastélya, MOTEL-MOTEL-MOTEL, hirdette veszteglőjén a kivilágított felirat. Tulajdonképpen nem sok változott, most is mulatozás, gáláns kalandok színhelye a vadászlak, csupán az a különbség, hogy a mostani kiskirályok közül igen kevésnek volt gyermekszobája. A lélek kissé lejjebb ereszkedett, szemügyre vette a fekete Mercedeseket, és tovaszállt a városka központja felé.

A fótér nem volt csúnya, századvégi épületei, a nagyra nőtt platánok Európát hazudtak, köcsögkalaposat, fiákereset, talán-sosem-voltat. A lélek az alumíniumbádogból összetákoltt trafik mögött landolt, mert mindenáron el akarta kerülni a feltűnést, s a Vaterlandban sohasem tudhatja az ember. „Peches ember, peches asszony ne menjen a jégre táncolni, mert beszakad alatta” – dűnnyögte magában a lélek a Mama kedvenc mondását, majd kilesett a trafik mögül, hogy nincs-e a közelben valamilyen vajákos ember, aki megláthatná. Mivel senki olyant sem látott, akinek közönséges halandó számára láthatatlan ezüstpára szállongana a füléből, bátran kilépett fedezékéből. Mikor meggyőződött róla, hogy nincs mit látnia a neonlámpák fényében, elégedetten bólintott. A kisvárosok jellemzője, hogy nem történik bennük semmi, és ez alól a Vaterland sem lehet kivétel. Annál is inkább, mert a Vaterlandban sem történik semmi. Talán azért, mert csak kisvárosok vannak benne, de az is megtörténhet, hogy azért vannak benne kizárólag kisvárosok, mert nem történik semmi. Ki tudja? Azok szerint, akik járatlanok a világ misztériumaiban, itt minden világos, mert semmiből csak semmi lehet, ám a bölcsebbje csak mosolyog az ilyen gyermeteg elképzelések hallatán. Mert minden nagy dolog a semmiből pattant elő, vagy akképpen, hogy az ember addig gyúrta-dagasztotta, amíg valami nem lett belőle, vagy pedig úgy, hogy a rengeteg semmi saját súlya alatt összesűrűsödött, összeállt, mint a tészta, és a legváratlanabb dolgokat produkálta. Ugyanez megfigyelhető az emberi butaság esetében is.

A lélek magába roskadva bandukolt a keskeny járdán, s teljesen megfedkezve a külvilágról, átkelt néhány veszteglő járművön és egy sarokházon. Nem találta helyét a világban, és nagyon egyedül érezte magát, magányosnak az éjszakában. Búskomorságának egy megkínzott szaxofon vetett véget, amint a Sneider Fáni vidám melódiáját ismételtette kemény elszánással, s nemkülönben azok az elnyújtott kurjantások, mik egy igénytlen épületből hangzottak ki az utcára. A bolygó lélek szemközt találta magát a Pacsirtával, a kisváros egyedüli nevezetességével, a Vaterland-szerte ismert kocsmával, ahol már egészen híres emberek is berúgtak, élvezve a helybeliek határtalan vendégszeretetét. A szaxofont egy valószínűtlenül hosszú orrú emberke fújta, egészen belevörösödve az erőlködésbe, nehogy a brémai muzsikusokra emlékeztető társulat tagjai közül bárki is kifejezésre juthasson mellette. A harmonikás – egészen pontosan: hermonikás – pocakján kisdédként nyugodott hangszere, a nagydarab, kövér ember álmodozó arc-

kifejezéssel játszott rajta, ki tudja, mit, arcáról patakozott az izzadság, és időnként átszellemülten nagyot húzott a keze ügyében álló literesből, semmibe véve a dobos szemrehányó pillantásait. Ennek mindkét kezére szüksége volt, ami miatt igencsak el lehetett keseredve, legalábbis arkifejezése erre engedett következtetni. Nem lett volna semmilyen csoda, ha minden átmenet nélkül sutba vágta volna az ütőket, s ráborulva készletére, sírva fakad.

Az egyedüli, aki élvezni látszott a produkciót, az a primás volt, vastag, húsos ajka szélesen mosolygott a rengő csípőjű, visongó menyecskékre, miközben férfias eréllyel kezelte a vonót, körülbelül egy lóerőt fejtve ki működése közben. A művész úr polgári foglalkozását illetően a léleknek precíz elképzelése volt, sehogyan sem bírt szabadulni a gondolattól, hogy egy néhai hentesmester csodálatos pályafutásának lehetett szemtanúja.

Am a léleknek nem adatott meg, hogy alaposabban felmérje a helyzetet, mert odahaza, a Vaterland egyetlen komoly városában nyugtalankodni kezdett a magára hagyott test, páni rettegés kerítette hatalmába, minek következtében megindult belsejében a láthatatlan csörlő, s szélesebesen gombolyítva fel a lélek ezüst köldökzsinórját, parancsolóan elrántotta a nevezetes kocsmából, mint egy halat.

Mindez olyan gyorsan játszódott le, hogy hosszú, fényes csíkokká mosódtak el a csillagok fényei, a lélek suhanó röpte pedig inkább zuhanásra hasonlított, mintsem szabad szárnyalásra. Valamilyen baj történhetett az idő folyásával is, mert a lélek hirtelen emlékezni kezdett, gátlástalanul törték fel benne az emlékképek.

Ott ült megint kisfiúként a napsütötte udvaron a Nagymami mellett, a zöldre festett, parányi sámlyn, figyelte a mind hosszabbra nyúló krumplihéj kanyargó szalagját, és hallgatta öreganyja csendes szavát. „Tudod, kisfiam, akkora eső volt, hogy a kiskacsák guggolva úsztak az ég alatt...”

Felelevenedett a falverés képe, ismét látta öregapját, ahogyan a kukoricamorzsolás titkait magyarázza, érezni vélte a zsírban sült csörege illatát, az eper savanykás, édes ízét, s tudta, hogy a kemencében vonyóval tolják odébb az asszonyok a parazsat. A petróleumlámpát nem szabad túlzottan felcsavarni, mert elreped a cylinder, a ló nem iszik piszkos vödörből, a kacsa a legmohóbb állat a világon, még az izzó vasat is képes bekapni, mint ez egyik évben történt a kovácsnál, dinnyét lopni pedig meztelenül kell, mert így nem ismeri fel az embert a csósz a ruhájáról.

Hermann észrevétlenül összerázkódott, amikor a lelke visszatért vándorútjától. Értetlenül bámult a sötét szobában – elaludt volna, hogy ennyire besötétedett? –, majd felkattintotta a villanyt, és elrakta a sidneyi levelezőlapot egy kekszesdobozba, a többi közé.

Valakinek maradnia kell, hogy legyen nekik hová hazatérni, ha belefáradnak a nagyvilágba.